

ההגות התורה

יו"ל ע"י חברת הוגי תורה - ישבר באהליך דקהל חסידי מנובקה בעלזא
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א • ע"ש ולע"נ הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל

גליון תרכ"ז פר' תרומה תשפ"ד
מסכת חולין יט. - כא.

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כאן דשמא יאמר האדם, הרי יש לי גבול ומוגבל אני בהנאותי, באלו המאכלים האסורין מצד הדין ושאינן כשרים לאכול, ובוזה יצאתי יד"ח בהגבלת הנאת עוה"ז, ע"ז בא הכתוב ואמר עוד ועשית זר זהב למסגרתו סביב, שאף שיש ב"ה כל מיני מאכלים בכל ההכשרים צריך האדם לדעת להגביל עצמו גם בזה ולא ליהנות רק כפי הצטרותו כמ"ד קדש עצמך במותר לך, וכתוב ל' יחיד מסגרתו ולא כתיב למסגרת, שדבר זה הוא ענין המסור לכאו"א כפי"מ שצריך ואין כולם שוים בזה, אד"ק.

ואפ"ל עוד עפמ"ד מהרה"ק הקוהניצער מגיד זי"ע, עמש"כ בהפטרות וה' נתן חכמה לשלמה וגו', ויהי שלם בין חירם ובין שלמה, דמקשים מה קשר זה לזה, ומפרש שם הקוהניצער מגיד זי"ע בדרך רמז, בב' אופנים, א', הדכוונה חירם הוא היצה"ר שהוא חרון אף בעולם, ושלמה בחכמתו זכה להשלים אתו, ועוד פ"י להיפוך דחירם הוא השי"ת שנקרא חי-רם, ושלמה המלך זכה בחכמתו ויהי שלם בין חירם ובין שלמה שהשי"ת השרה שכינתו אצלו, ואי' שם שמעתי ממור"ר ז"ל על הפסוק ואהי להם למקדש מעט, דאיך אפשר להאדם לזכות שהשי"ת יהיה אצלו למקדש שישרה שכינתו אצלו, זהו על ידי מעט, שממט עצמו ומחזיק את עצמו בענווה.

ובזה אפ"ל ג"כ כוונת הפסוק ועשית זר זהב למסגרתו סביב, דהעצה איך שיוכל האדם לזכות לזר זהב, הוא ע"י למסגרתו סביב, ע"י שהאדם אוהו א"ע במסגרת ומחזיק א"ע בענווה ע"יז יוכל האדם לזכות לזר זהב, ולא כשהאדם אוהו בעצמו לעשות חותם עם כתר לכבוד עצמו, והנה למעלה בארון נכתב ג"כ ועשית לו זר זהב ורומז על כתר תורה, וגם לכתר תורה א"א לזכות רק כשאוחזים במדת הענווה.

השי"ת יעזור שנוכה לכתר תורה ולהשפעת עוה"ז עושר וגדולה עד הגאולה שנוכה בקרוב לכתר מלכות בפועל ואז יהיה הכתר תורה בשלימות, מתוך נחת וכל טוב לעכט לעכט.

ס"ג שב"ק פר' תרומה תשי"ס לפ"ק

ועפ"יז יש לומר בדרך רמז דזה שכתוב פעם יתירה בפסוק ענין הזר זהב אצל השולחן שולחן מלכים, המרמז על הגבלה מכאן קבעו חכמים שגם אחרי ההגבלה מדברים האסורים שייך עוד הגבלה בדברים המותרים, באופן של קדש עצמך במותר לך.

ס"א ליל שב"ק פר' תרומה - שקלים תשס"ו לפ"ק

ועשית שולחן עצי שטים וגו' וצפית אותו זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית זר זהב למסגרתו סביב (כה, כג-כה).

וברש"י זר זהב, סימן לכתר מלכות שהשולחן שם עושר וגדולה כמו שאומרים שולחן מלכים, ואח"כ כתב רש"י ועשית זר זהב למסגרתו, הוא זר האמור למעלה ופי' לך כאן שעל המסגרת היתה.

ודקדק כ"ק דודי (מרן מהר"א זי"ע) ז"ל דלכאורה הו"ל לומר למעלה ועשית לו זר זהב למסגרתו סביב ולמה כפל לומר עו"פ זר זהב, ואמר כ"ק דודי ז"ל הכוונה בזה עפ"ד כ"ק זקני (מרן מהר"ד זי"ע) ז"ל שאמר בשם כ"ק אא"ז (מרן מהר"י זי"ע) ז"ל טעם על מה שטובלין הפת במלח בסעודה מלבד הטעמים המובאים בשו"ע, דכשהשי"ת עוזר לאדם שיכול ליהנות מהשפעות עוה"ז, צריך לדעת להגביל א"ע ולעשות גבול להנאותיו, וע"כ טובלין הפת במלח, דמלח בא מהים ואצל הים כתוב הנותן חול גבול לים, וע"כ מלח רומז לגבול, ומש"ה טובלין הפת במלח לרמז על האדם שיגבול א"ע בהנאות השפעת עולם הזה.

ועפ"ז אמר כ"ק זקני ז"ל הטעם שצוה התורה לעשות מסגרת לשולחן, דשולחן רומז להשפעות עוה"ז וכמ"ש רש"י שם עושר וגדולה כמ"ש שולחן מלכים, וע"כ צריכים לעשות מסגרת, דכשהשי"ת עוזר לאדם ליהנות מהשפעות עוה"ז, צריך לעשות גבול לזה ולהגביל א"ע, ובוזה פי' כ"ק דודי ז"ל הכוונה

ועשית שולחן וגו' ועשית לו זר זהב סביב, ועשית לו מסגרת טפח ועשית לו זר זהב למסגרתו סביב (כה, כג).

ודקדק כ"ק דודי (מרן מהר"א זי"ע) ז"ל להבין כפל הלשון מש"כ ב' פעמים עשית הזר זהב אצל המסגרת, ואמר דודי ז"ל הכוונה בזה בדרך רמז בהקדם דברי כ"ק זקני (מרן מהר"ד זי"ע) ז"ל דענין המסגרת של השולחן בא לרמז על הגבלה, דשולחן הוא כתר מלכות כמ"ד ברש"י שולחן מלכים שם עושר וגדולה, דהיינו השפעת עוה"ז ולכן היה צריך לעשות מסגרת המרמז על הגבלה לרמז שהאדם צריך להגביל עצמו בענינים אלו עניני עולם הזה, וכמ"ש כ"ק אא"ז (מרן מהר"י זי"ע) ז"ל על ענין טבילת הפת במלח בסעודה, שזהו ג"כ מרמז על ענין הגבלה שבשעת אכילה בעוסקו בעניני עוה"ז יזכור האדם להגביל את עצמו בהנאותיו.

ועפ"ז אמר כ"ק דודי (מרן מהר"א זי"ע) ז"ל דיש שני אופני הגבלה א' באופן שיהודי מגביל עצמו מלאכול מאכלות אסורות ואוכל רק דברים המותרים, הגבלה הב' הוא דגם בדברים המותרים יש לו לאדם להגביל עצמו באופן של קדש עצמך במותר לך, וזהו הכוונה כאן במש"כ ב' פעמים ענין הזר זהב אצל השולחן לרמז על ב' ההגבלות שצריך בעניני השפעת העוה"ז, ע"כ. ולהבין ענין זה של הגבלה זו קדש עצמך במותר לך שהרי מעיקר הדין הוא דבר היתר, אלא דראיתי כתוב שפע"א בסעודת פורים אצל כ"ק אא"ז (מרן מהר"ש זי"ע) ז"ל דיבר בגודל קדושת היום היותו זמן תשובה וחשבון הנפש, ואמר דאף שלא מצינו בחז"ל שפורים הוא זמן תשובה, אבל הדבר נתון בידי החכמים להוסיף זמנים ועתות רצון כרצונם, שהרי אנו רואים שיש כח בידי החכמים לעבר חודש אדר פעמיים ואין חוששים על איסור אכילת חמץ וחוב אכילת מצה, על כן אני אומר שעתה היא זמן תשובה [ואפשר היה שייך אז דיבורים אלו מאיזה סיבה], ע"כ.

בחדרת קודש מגישים אנו כסא מלא דברכתא קמיה דמלכא עט"ד

ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לרגל שמחת הולדת הנכד

בן לבנו הרה"צ ר' אהרן שליט"א

יה"ד שירוה מרן שליט"א רוב נחת ממנו ומכל יו"ח, ומכל קהל עדתנו הק', מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

קול צהלה
ורינה
שפתינו
תרננה

שור"ע הרב א"ח סימן קכח	מסכת חולין עמוד ליום	סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט
סעיף	דף	יום
כח	כא:	א
כט	כב.	ב
ל	כב:	ג
לא	כג.	ד
לב	כג:	ה
חזרה	חזרה	ע"ש / ושב"ק

עשולחן גבוה

דיבורים קדושים מרבוה"ק מבעלזא זי"ע

ב"ק מרן מהרי"ד זי"ע

ויקחו לי תרומה (כה, ב). ובמד"ר (שמו"ר לג, א) הה"ד (משל"ה ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו, אל תעזובו את המקח שנתתי לכם וכו'. שמעתי ממרן הגה"ק אדמו"ר ר"ד זצלה"ה מבעלזא לפרש עצם דברי המדרש אל תעזובו את המקח שנתתי לכם, ולכאורה קשה אם התורה הוא מתנה איננה מקח, ואיך אמר 'המקח' 'שנתתי' לכם. וגם הפסוק בעצמו ג"כ אינו מובן, שכתב כי לקח טוב נתתי לכם, ולפי הבנת המדרש 'לקח' הוא לשון מקח, ואיך אמר 'נתתי' לכם שהוא לשון מתנה.

ואמר לפרש על פי דברי המד"ר פ' יתרו (שמו"ר כח, א) ע"פ (לעיל יט, ג) ומשה עלה אל האלקים, הה"ד (תהלים סח, יט) עלית למרום שבית שבי וגו', יכול מפני ששבה אותה נטלה חנם, ת"ל לקחת מתנות באדם - בלקיחה נתנה לו, יכול יא חייב ליתן לו דמים, ת"ל מתנות - במתנה נתנה לו. ולכאורה סותר את עצמו מינה ובינה, מתחלה אמר שהיא כמו שבי, אח"כ אמר בלקיחה נתנה לו, ואח"כ סיים דהיא מתנה.

ואמר לפרש, על פי מה דאמרין בגמ' (סוכה נ"ב ע"ב) אמר ר"ש בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר (תהלים לו, לב) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו, שנאמר (שם פס' לג) ה' לא יעזבנו בידו וגו'. ולפי"ז יוכל לעלות על הדעת ולחשוב כיון שבלי עזר השי"ת אין בכוחו של אדם לעשות כלום נגד היצור, ורק סוף כל סוף נצרך לישועת ה', א"כ לא יעשה האדם כלום שום תחבולה נגד היצור ורק יסמוך על ישועת ה', והאמת אינו כן כי האדם מצדו צריך לעשות כל טעדיקי שבעולם להתגבר על יצרו, כדאמרין בגמ' (קידושין ל' ע"ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו וכו', וכן נמי אמרין בגמ' (ברכות ה' ע"א) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו' אם נצחו מוטב ואם לאו וכו', וכן נמצא בספ"ה"ק כמה עצות ותחבולות להנצל מן יצה"ה, ורק אז כשעושה מצדו כל היכולת ואין בכוחו לעשות יותר אז מסייעים לו מן השמים, כדאמרין בגמ' (שבת ק"ד ע"א) בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעים אותו.

וזהו כוונת דברי המדרש, עלית למרום שבית שבי, להתורה הוא כמו שבי שבאה בחנם בלי תשלומים, כן התורה באה לאדם בחנם, שמבלי עזר השם לא היה יכול מצדו להתגבר על יצרו ולקיים מצות התורה, ע"ז אמר המדרש יכול מפני ששבה אותה נטלה חנם, היינו שיכול לעלות על הדעת שלא יעשה שום יגיעה מצדו רק יסמוך על עזר השם, שבחנם היינו בלא שום יגיעה יזכה לכתרה של תורה, ת"ל לקחת וגו' בלקיחה נתנה לו, היינו דהוי כמו מקח שהלוקח צריך לשלם עבור החפץ שקונה, או ממון, או שיעבוד אצל המוכר ושכר הפעולה הוי כמו ממון, כן לזכות בתורה"ק צריכים לייגע בכל כוחו וזהו התשלומין, וע"ז אמר יכול יא חייב ליתן לו דמים, היינו שיזכה בתורה"ק לפי יגיעתו, ת"ל מתנות - במתנה נתנה לו, היינו שרק אז שייגע בכל כוחו אזי יתן לו השי"ת במתנה ויסייע לו מן השמים.

נמצינו למדין מזה דתורה"ק מצד אחד הוי מתנה ומצד אחד הוי מקח דצריך לייגע את עצמו. וזהו ג"כ כוונת המדרש בפרשתנו על הפסוק כי לקח טוב נתתי לכם, דהפסוק מרמז לנו כי תורה"ק הוי לקח היינו מקח, וגם הוי מתנה. וזהו דברי המדרש אל תעזובו את המקח שנתתי לכם, היינו אף שנתתי במתנה עכ"ז מצדכם צריכים אתם להתייגע בכל כחכם כמו שהיה מקח, ואל תעזובו את המקח וכו'.

ב"ק מרן מהרי"ד זי"ע

ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך וכו', ואל הארון תתן וכו' (כה, טו-טז). ומביא רש"י לא ידעתי למה נכפל, וי"ל שבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן לתוכו העדות.

ונרמז בזה, דיודע (תענית ד' ע"א) דאי אפשר לאור התורה אלא במדת שפלות רוח, שיהיה לו הכנעה ושיחשוב בדעתו שהוא עדיין חסר וצריך להשלים עצמו, ועי"ז משתדל להשלים עצמו, אבל אם חושב בדעתו שכבר הוא נשלם, אז אי אפשר לו לזכות לאור התורה.

וזה הרמז, דהנה בעודו ארון בלא כפורת אינו נקרא כלי, ונעשה כלי רק אח"כ ע"י הכפורת, וזהו 'בעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן לתוכו העדות', ללמדך שאי אפשר לזכות לאור התורה בלא שיחשוב בדעתו שצריך צריך להשלים עצמו, ויהיה בעיניו ככלי חסר הצריך להשלים עצמו ע"י אור התורה.

ב"ק מרן מהרי"ד זי"ע

ונודעתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות וגו' (כה, כב). ולכאורה תיבות אלו 'אשר על ארון העדות' מיותרין, דכבר כתב למעלה בפרשה הכרובים היו על הכפורת, והכפורת היה על הארון.

ורש"י ז"ל כתב ע"פ ודברתי אתך מעל הכפורת - ובמקום אחר הוא אומר (ויקרא א, א) וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמר, זה המשכן מחוץ לפרכת, נמצאו שני כתובים מכחישים זה את זה, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם (במדבר ז, פט) ובבא משה אל אוהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת וגו', משה היה נכנס למשכן וכיון שוב בתוך פתח קול יורד מן השמים לבין הכרובים ומשם יצא ונשמע למשה באוהל מועד. וצריכים לפרש הענין למה באמת הוצרך הקול לבא מקודם לבין שני הכרובים, ומשם לאוהל מועד, ולא בא ישיר לאוהל מועד לאוני משה.

המשך בעמוד ו'

עשולחן פלנים

פנינים יקרים על פרשת השבוע

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה. איתא בתנא דבי אליהו רבא כיון שקיבלו ישראל עול מלכות שמים בשמחה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה למשה וכו' דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה עכ"ל, והוא תמוה ויש לפרש ע"פ מה (סנהדרין לט) דאמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו אלליכם כהן הוא דכתיב ויקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל וכו' והתוס' שם הקשו שיותר היה לו להקשות היאך טימא את עצמו, ותיצרו דאנו נקראים בני למקום ואב מטמא לבנו, והנה ידוע דאיתא במדרש (במדבר יד, כב) על פסוק כי לא יראני האדם וחי אבל בשעת מותו רואה כי אין לך אדם בישראל שאינו רואה השכינה קודם מותו עיי"ש. ועל כרחק צ"ל כתיב ה"ל שמה שהקב"ה נמצא אצל כל אדם בישראל בשעת מותו היינו משום שאנו בני למקום, והנה מה שישאר נקראים בני אדם אלא כשעושים רצונו של מקום דבלא"ה נקראים עבדים, (ע"י בבא בתרא ז) ולפ"ז מבורר כי מזה שאמר הקב"ה ויקחו לי תרומה מוכח שהקב"ה כהן ומה שקשה היאך מטמא עצמו כביכול לישראל, לזה אמר כי אמנם רק אחר שאמרו ישראל נעשה ונשמע וקבלו עליהם לעשות רצונו ית' שבוה נקראו בני למקום ואב מטמא לבנו או אז היה יכול לומר ויקחו לי תרומה להיות דינו ככהן ועכ"ז יכול להימצא אצל ישראל בשעת מיתתו.

ישמח משה

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו. ופרש"י וכן תעשו לדורות והקשה הרמב"ן ז"ל הא בכלי בית עולמים לא מצינו שהי' דוגמת המשכן וכליו, אך הנה כבר בארנו ענין המשכן וכליו היו מגדבת בני"ו ורצונות הטובים שלהם כמ"ש מכל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי לכן לפי נדבת הלב והרצון של בני"ו כאו"א לפי מדריגתו וזה ג"כ להיות חלקו לפי ערכו מי שהי' נדבתו יותר ברצון טוב נעשה ממנו דברים המקודשים יותר, כגון ארון וכפרת וכדומה ומי שלא זכה להיות נדבתו ברצון הנכון הי' נעשה ממנו שאר הכלים והחצר ויש מהם שהי' בא לבחי' מותרות כמ"ש להלן והמלאכה היתה דים לעשות אותה והותר, והעיקר בזה מפני כי המשכן הוי נעשה מהרצונות של אדם והוא דבר מסור ללב וכן הי' לעתיד דאם האדם משים כל מגמתו עבור כבוד הבורא ב"ה אז נעשה ונגמר ע"י רצונו הטוב חלקו בבהמ"ק לע"ל, וזה הפי' ככל אשר אני מראה אותך לשון מראות הצובאות, שהמסתכל במראה נראה צורת דוגמתו וכן משרע"ה הי' בו כל תבנית המשכן וכל כליו כי הוא מובחר האנושי וזה שמסיים הפי' וכן תעשו לדורות פי' שהקב"ה הביטיח כן כי לא ידח ממנו נדח בכל דור ודור אתפשותו" דמשה לבל יגרע מצדיק עינו שיהי' כן בכל דור צדיק אשר יהי' בו תבנית המשכן וכל כליו ולבבו יהי' נכון וטוב.

תפארת שלמה

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וגו'. לא אמר ויתנו לי אלא ויקחו לי כי כל מה שנותנים לו להקב"ה הכל לקוח מאתו ממה שהוא ית"ש קצב פרנסה לכל אחד, ואמר ויקחו לי תרומה היינו הפרנסה שהוא לוקח מהקב"ה תהיה לי, כמו שפירש"י לי לשמי כלומר שפירש הדבר בשבילי, דהיינו שיקרא שמו יתברך על כל המעשים למשל כשהולך לסחורה להשתכר יהיה כוונתו רק לעבודתו ית"ש לא למען הנאת גופו וכו' כדי שיעשה צדקה בכל עת לפרנס אשתו ובניו וכן לכבד שבתות ולהחזיק בניו לתלמוד תורה, ויקרא שמו יתברך בפיו על זה, משא"כ אם אין כוונתו ומחשבתו ע"ז אף שבאמת בפרנסת אשתו ובניו עושה מצוה אבל כיון שכונתו גם בזה בשביל הנאת גופו, הוא ע"ד שאמרו חז"ל (מיר כג) שני בני אדם שצלו את פסחיהן אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה זה שאכלו לשום מצוה וצדיקים ילכו בו, וזה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יכשלו בו, על כן יעשה כמו שמלמדניו התורה"ק ויהיה נחשב בעיניו ית"ש כמו כתרומה כיון שבכל מעשיו כוונתו למצוה, וזהו מאת כל איש אשר ידבנו לבו, דמשמע ממי שלא ידבנו לבו לא יקחו, ומה יקחו אם לא יתן, רק יש הנותן מחמת בורש וכדומה מאיש זה אין ליקח, דכי יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם שהקב"ה היה שוכן בתוך הרצון והתשוקה שלהם.

זרע קורש

ויקחו לי תרומה מאת כל אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי תרומה לשון הפרשה ואמר הכתוב כשיקחו ישראל את עצמם שיהיו מופרשים לי, מאת כל איש אשר ידבנו לבו, מן כל איש אשר לבו יתאוה ויחשוק לאיזה דבר, מזה תקחו את תרומתי מזה תלמדו עד כמה צריכים להיות מופרשים לי, כגון מי שמתאוה לממון לצבור הון ועושר לא יניח ולא ישקוט יומם ולילה מלעסוק במו"מ ומלאכה ולעבור ימים ונהרות, מכניס א"ע בסכנות נפשיות כדי להשיג תאוות המדומה שאינו יאמץ לשלע וכולוס יעוף, בפרט עבודתי צריך להיות בחשק גדול שלא יבטל אתכם שום מניעה בעולם מעבודתי במס"נ ממש.

דברי יחזקאל

לאסוקי שענתתא

פניני הלכה ועיון על העמודים הנלמדים

הרב אשר ליברמאן שליט"א • ירושלים

גדר עולת העוף של קרבן עולה ויורד

כא. / דתניא ואת השני יעשה עולה כמשפט כמשפט חטאת בהמה, מה חטאת בהמה אינה באה אלא מן החולין ובימים הימנית, אף עולת העוף אינה באה אלא מן החולין ובימים ובידו הימנית.

השוואת דיני עולת העוף של עולה ויורד לדיני חטאת בהמה

שינוי בברייתא כלפי עולת העוף של קרבן עולה ויורד שכתוב עליו בתורה "ואת השני יעשה עולה כמשפט", ודרשינן דכמשפט היינו כמשפט חטאת בהמה.

ומבאר רש"י דכיון שעולה זו באה תחת חטאת בהמה על כן משינוי דינה לחטאת בהמה. ובשביל דבר שנתחדש בה, נקדים תחילה מהות קרבן עולה ויורד, אחר יתבאר דברים מחודשים שלמדנו מדברי הראשונים בענין זה.

מהות קרבן עולה ויורד

הנה, על כל עבירת לאו שאדם עובר בשוגג מביא חטאת בהמה (כשבה או שעירה), וא"א להביא חטאת זו רק בבהמה, והיא הנקראת 'חטאת קבועה', ישנם אולם חמשה עבירות שהעובר עליהם חייב קרבן חטאת "עולה ויורד", והיינו, שאם ידו משגת להביא בהמה מביא בהמה כשאר חטאת קבועה, ואם אין ידו משגת מביא עוף, ויש מהם שיש בהם גם דלי דלות שאם אין ידו משגת להביא עוף מביא מנחה ויש מהם שרק בעוף נפטר (דלות) ולא במנחה (דלי דלות).

בפרשת ויקרא מוזכרים שלשה המביאים קרבן עולה ויורד, ואלו הן, א' העובר על שבועת העדות, שהשביעוהו להעיד עדות שהוא ידע לטובת חבריו ונשבע לשקר שאינו יודע, ושוב מתודה ושב בתשובה, מביא קרבן עולה ויורד, ב' שבועת ביטוי, שנשבע להרע או להטיב ועבר על שבועתו, מביא קרבן עולה ויורד, ג' טומאת מקדש וקדשיו, מי שנכנס טמא למקדש או אכל קודש בטומאת הגוף.

בפרשת תזריע מוזכר חטאת יולדת ובפרשת מצורע חטאת מצורע שגם שני אלו בעולה ויורד.

ביאורי האבן עזרא בטעם הבאת עולת העוף בדלות

והנה דבר פלא חזינו בקרבן עולה ויורד, שכשמביאו כעשיר מביא חטאת בהמה בלבד, ואילו כשמביאו עוף בדלות, מביא גם חטאת וגם עולה, ותמיהו הראשונים עולה זו על שום מה, ואם כשמביא בהמה אין חייב להביא אלא חטאת מדוע כשמביא עוף צריך להביא גם עולה.

ובפירושו האבן עזרא (ה), נתקשה בזה, וכתב "ויאמר רב יצחק (אחד מן הראשונים) כי טעם אחד עולה, בעבור שלא תגיע ידו, אולי עלה על רוחו מחשבה", (כלומר, אולי עלה בלבו תערומת כלפי שמיא על צער עניותו, ועולה באה לכפר על ההור הלך), עוד מבאר שם האבן עזרא בזה, "והקרבן אלי, שהאחד כנגד האימורים והשני חטאת כמשפט".

יישובו של האור שמח לגירסא תמוזה בגמ' לפי הנ"ל

האור שמח (על הרמב"ם פי"ז מהל' מעשר שני ה"ג) כיון מדעת עצמו לדברי החת"ס הנ"ל ומוסיף חידוש על חידושו.

דהנה בהמשך הסוגיא מבואר על דין נוסף שלמדנו בעולת העוף של קרבן עולה ויורד מעולת בהמה, והוא לגבי הקרבה בלילה, שאין להקריב את העולת העוף של עולה ויורד בלילה, כמו שא"א להקריב חטאת בהמה בלילה,

והקשו בגמ' (כב) שלגבי הלכה זו אין צריך את ההיקש של עולת העוף לחטאת בהמה שהרי מקרא מלא יש לגבי כל הקרבנות "ביום צוותו" שאין להקריב כל הקרבנות רק ביום ולא בלילה, והנה בגמ' דידן הגירסא "כדי נסבה", כלומר, הגמ' מתרץ כי אמנם לגבי בלילה אין צריך את ההיקש והברייתא נקטה בכדי.

אכן בשו"ת הרשב"א ח"א סי' רעו חזינו דהיה לפנינו גירסא אחרת בגמ', דמתרץ הגמ' שם "ס"ד אמינא הני מיילי חטאת העוף אבל עולת העוף אימור לא, קמ"ל", כלומר, המקרא ד"ביום צוותו" א"א ללמוד רק לחטאת העוף, אבל את העולת העוף של עולה ויורד אין ללמוד משם "וס"ד שאפשר להקריבה בלילה, ורק מכח ההיקש לחטאת בהמה אין מקריבין אותה בלילה.

ונשאל הרשב"א ע"י אחד מחכמי דורו שם לבאר גירסא זו, שמפני מה סד"א על עולה של קרבן עולה ויורד שלא ינהוג בה דין ביום צוותו ובמה שונה היא משאר כל הקרבנות, והרשב"א כתב שם שלא מצא אופן ליישב גירסא זו ועל כרחק גירסא משובשת היא, וכי צריך לגרוס שם בגמ' כפי הנוסחא שבידינו שהיא גירסת רש"י "כדי נסבה", כי אכן אין צריך ללמוד דין זה מחטאת בהמה.

וע"פ יסוד דברי האבן עזרא דידן, שעולת העוף של קרבן עולה ויורד היא במקום האימורים של חטאת בהמה, כתב האור שמח ליישב גירסא זו, דהלא הקטר חלבים ואימורים כשר כל הלילה ולא נאמר לגבם דין 'ביום צוותו', ולכן ס"ד גם העולת העוף שבאה תחת האימורים יהיה אפשר להקריבה בלילה, ועל זה דרשינן מההיקש לחטאת בהמה שא"א להקריבה בלילה.

ומסיק שם האור שמח על חידושו זה האחרון, "ושמחתי מאד שהנחני ה' בדרך אמת".

החלום הנורא שבעקבות חידושו האור שמח הנ"ל

והנה מובא בשם ספר מקור ברוך בהקדמה (לחד מאוניו ליטא שלפני המלחמה) ע' הג"ר נחום ברוך גימבורג, במהדורה האחרונה בהקדמה של ש"ב הג"ר ח"ל שטיין זצ"ל ר"י (טעל) שמספר מה ששמע מהמחבר ששמע מהגאון רבי מאיר שמחה אודות חידושו זה דברים כהווייתם:

"ופה מקום אתי למסור מה ששמעתי מפיו (של המקור ברוך) כשביקר פעם את הגאון ר' מאיר שמחה בדווינסק מצאו שהיה שמח ביותר וזחה דעתו עליו ואמר לו שזה עתה נתחדש לו דבר נפלא לאמיתיה של תורה וכשנתנמנמ קצת ראה בחלומי שבפמליא של מעלה יושבים כל גדולי עולם ומשוחחים ביניהם שחטר עתה בעולם התורה מי שיכוון אל האמת ועמד הרשב"א ז"ל ואמר שבדווינסק יושב רב אחד ולומד וכיון אל האמת כו', וכוונת הרשב"א היתה על תירוצו זה של הגרמ"ש בביאור הגירסא שנתקשה בה הרשב"א והסכים הרשב"א עמו שכיוון אל האמת, ועל זה נתכוין הגאון רמ"ש בדבריו, "וברוך ה' שהנחני בדרך אמת".

עיונות רבותנו

מרבזה"ק מבעלזא על הרף

יקבלו הרובין את תשובתו (כ ע"א) חינוך הקטנים ושמירתו

הנה פירש"י בסוגיין כי 'הרובין' הכוונה על נערים, אבל לא נתפרש באיזה נערים מדובר, האם הכוונה על נערים שכבר מלאו להם י"ג שנים, וכבר קיבלו עליהם עול תורה ומצוות, או שמא הכוונה על נערים קטנים, הפחותים משלש עשרה שנה, ומצאנו שנחלקו בזה המפרשים במקום אחר, והנה תנן במסכת תמיד (פרק א, משנה א) בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש, בבית אבטינס ובית הניצוץ ובבית המוקד, בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות והרובים שומרים שם. וביאר המפרש שם כי "הרובים", הם ילדים הפחותים מ"ג שנה, וכתב הרא"ש בפירושו שהיות והילדים זרזים הם לעלות בעליות, לפיכך היו הם שומרים שם. ואמר שמכאן אנו רואים שהזרזות לעלות בעליות היא מעלה, מן אך הוסיף לומר אז שאולי מהאי טעמא מכנים בנן של קדושים בשם "תיישים", לפי שדרך התיישים לקפץ ולדלג, ואף בני קדושים מדלגים על המכשולים ומקפצים על העיכובים, ועולים מעלה מעלה. בהזדמנות זו המשיך מן מהרי"ד ז"ע ואמר את החידוש הנ"ל, להוכיח כי גם נערים פחותים מ"ג שנים, נכללים במצות שמירת משמרת הקודש.

והנה בגמ' (שם כ) הקשו למה נקראו בשם רובים, ומשני כיון שלא מטי למיעבד עבודה. ופי' המפרש כיון שהם פחותים מ"ג שנה ולא הגיעו לעשות עבודה, לכן קרי להו רובים כלומר נערים בעלמא. ויש מן המפרשים (ע"י משנה למלך פ"ח מהל' בית הבחירה, ה"ה) שתמחו על כך, וכי היכן מצינו שהתורה תחייב במצות עשה נערים פחותים מ"ג שנה. ומכח קושיא זו חולקים על דברי המפרש, ומפרשים שכונת הגמרא לנערים שהם פחותים מעשרים, אבל יותר מ"ג שנה.

אמנם כ"ק מן מהרי"ד ז"ע אמר פעם להצדיק בזה את דברי המפרש שהכוונה לנערים הפחותים מ"ג שנה, והביא ראיה והוכחה לזה, מדכתיב פקד את בני לוי וגו' מבן חודש ומעלה, ופירש"י משיצא מכלל נפלים הוא נמנה ליקרא שומר משמרת הקודש, הרי שאפילו פחותים מ"ג שנה הם גם כן בכלל השומרים על משמרת הקודש.

ועל פי זה פירש מן בדרך רמז את המשך דברי רש"י שכתב "למוד הוא אותו שבט להיות נמנה מן הבטן", אשר לכאורה קשה שכן מקודם פירש"י שהוא נמנה משיצא מכלל נפלים, ואילו אח"כ פירש שנמנה מן הבטן. אלא שהכל הוא המשך אחד, מפני מה הוא נמנה כבר 'משיצא מכלל נפלים', היות שהוא 'מן הבטן', שהורתו כבר בקדושה, ומתוך שהורתו בקדושה הוא נמנה ליקרא שומר משמרת הקודש מיד משיצא מכלל נפלים.

דבר זה אמר כ"ק מן ז"ע פעם בהזדמנות אחת, כי הנה ה'שטוב מענטשן' שהיו יושבים תדיר באחד מחדריו של מן, בדרך כלל היו יושבים בחדר שנקרא "יחוד שטוב, חדרים אלו היו סמוכים למדידות שעלו בהן לקומה העליונה, ועל כן היו נזהרים העולים והיורדים שלא ישמע קול הליכתן, כדי שלא להפריע לכ"ק מן ז"ל בעבודת הקודש. אולם אחד הנערים מנכדי מן לא נזהר בעצמו, וכמה פעמים הקים רעש בעליותיו ובירידתו, דבר זה הרגיש את אחד מאנשי ה"שטוב מענטשן", והוא החליט לספר על כך למן מהרי"ד ז"ע.

או אז הזכיר מן את דברי התנא במס' תמיד (פרק א, משנה א) שבשלשה מקומות

שהיו ראויים ליקרא שומרי משמרת הקודש, ולא להשאיר זאת לימים הבאים כשיגדלו בשנים.

מכח אמרי קודש אלו אנו למדים עד כמה חובת האב על הבן, לשמור ולהשגיח על בניו וצאצאיו עוד משחר טל ילדותם, למען ילכו בדרך הישר והטוב, ובעבור ישמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. לאור כך כותב הגה"צ מבילגורייא זצ"ל, כי ברוב המקרים כשביקשו בחורים לעלות לארץ ישראל בגפם, לא הסכימו לכך רבוה"ק ז"ע, כי בכך יש חשש כבד שמא יתרחקו מבית אבותיהם, ועל דרך זה גם לא הסכימו להיפך, כאשר ביקשו אבות לנסוע למדינה אחרת ולהשאיר בבית את הבנים לבדם, וסיפר לו הרה"צ ר' ישראל אריה מרגליות זצ"ל אדמו"ר מפרעמישלאן, כי אחד שאל פעם את כ"ק מן מהרי"ד ז"ע האם לנסוע למדינת אשכנז, ולא הסכים כ"ק מן ז"ל, נענה הלה ואמר כי יש לו שם בנים צעירים, וברצונו להיות עמהם ביחד, כשמעו כ"ק מן מהרי"ד ז"ל שכך, אמר לו: "אפילו לפרוח באוויר כדאי בכדי להיות ביחד עם הבנים".

כיוצא בזה הוא מביא עוד בשם כ"ק מן מהר"א ז"ע, שהיה מקפיד ומוזהר את חסידיו, שבניהם יתפללו באותו בית מדרש שבו מתפלל אביהם, וכמו כן הזהיר גם את הבחורים על כך, כי אם ילכו הבנים לבדם לאיזה בית מדרש אחר, עלולים ח"ו להתערב עם זרים ושונים שלא לפי רוחם, אשר עלולים להטותם מדרך הישר והטוב, כי אכן מוטל על האב להשגיח על הבנים עוד בקטנותם שיזכו לגדול להיות משומרי משמרת הקודש.

בענין זה כותב היושב המפורסם רבי ישראל היבנובער זצ"ל הי"ד (באחד המכתבים לבנו פי"ב ע"ה, אחרי שעלה בגפו ארצה), בשם כ"ק מן מהר"א ז"ע: "דער רב זאל מאריך ימים זאן, האט פרשת בא אין א שמייעט ביי איין תורה גיטאטשט דעם פסוק יהי כן ד' עמכם כאשר אשלו אתכם ואת טפכם, איז דאך קשה פרעה ארויס שיקען, אזוי עלטערע מענטשן געוואלט ארויס שיקען, ווי ער האט געזאגט לכו נא הגברים, וואלט ער דאך געוועזן באראפין זאגין יהי כן ד' עמכם כאשר אשלו את טפכם, אבער אתכם ואת טפכם האט דאך נישט קיין פשט, האט ער געזאגט אז פרעה איז גיוועהזין אקלוגער רשע, ער האט געוויסט אז דער עיקר אמונה איז וואס יודישע קינדער הערען פון דעם פאטער, און דיא פאטער האבין געהערט פון זייערע פאטער ביז משה רבינו עד מפי הגבורה, דעריבער האט ער געוואלט אב רייסען דיא קינדער פון דיא עלטערין, כדי מבטל צו זאן ח"ו אמונת אבות, דאס האט ער געזאגט כאשר אשלו אתכם ואת טפכם, ד"ה איין בעזאמען מיט דיא קינדער, דאס האט ער דער עיקר נישט געוואלט, דאס דיא קינדער זאל זאן מיט דיא פאטער אין איינים, און זוכה זיין צו אמונת אבות, דארך דעם אבער משה האט געזאגט בנערינו ובזקיננו נלך" (הרב שאירך ימים, אמר בדברי תורתו בפרשת בא, לפרש הפסוק יהי כן ד' עמכם כאשר אשלו אתכם ואת טפכם, פרעה הרי רצה לשלח את המבוגרים, כמו שאמר לכו נא הגברים, אם כן היה צריך לומר יהי כן ד' עמכם כאשר אשלו את טפכם, ומדוע אמר אתכם ואת טפכם, הלא אין לזה פירוש, אמר מן, שפרעה היה רשע מחוכם, הוא ידע שיעקר האמונה הוא מה שהילדים שומעים מאבותיהם, שהאבות שמעו מאבותיהם עד משה רבינו עד מפי הגבורה, לכן רצה לתקן את הילדים מההורים, כדי לבטל ח"ו אמונת אבות, לכן אמר כאשר אשלו אתכם ואת טפכם, כלומר שלא תהיו אתם יחד עם בניכם, זה מה שפרעה לא רצה, שהילדים יהיו עם האבות ביחד, ולזכות לאמונת אבות, לכן אמר משה רבינו בנערינו ובזקיננו נלך).

בדומה לזה הובא בספר 'בית פנחס' (להג"ר פנחס הלוי הורוויץ זצ"ל בעמח"ס פתחא זוטא, פ' במדבר) ח"ל: "ואגב ארמוז מה ששמעתי בשם מן הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זצוק"ל ליישב קושיית המל"מ ה' בית הבחירה פ"ח ה"ה, שתמה על המפרש והר"ן והכ"מ אין ניתן שמירת המקדש לילדים שאינן בני חיובא ומצוה יעו"ש, והגה"ק הנ"ל זצוק"ל אמר דלק"מ עפ"י דברי רש"י הנ"ל שכתב על פסוק פקוד את בני לוי מבן חודש ומעלה וגו', ח"ל משיצא מכלל נפלים הוא נמנה לקרות שומר משמרת הקודש, עכ"ל, אם כן מבואר דגזירת הכתוב דשבת לוי אחר שיצאו מכלל נפלים יש להם הכח להיות שומר משמרת הקודש, וחל עליהם המצות להיות שומרים משמרת הקודש, אף שפטורים משאר מצות מחמת קטנותם, ח"ב דדפח"ח וש"י ז"ע" (דיבורים קדושים אלו מובאים בשם כ"ק מן מהרי"ד ז"ע גם בספר 'ויגד יעקב' (מצוה שפט); 'זיחי יוסף' (פרשת במדבר); ובכתבי הרה"ח ר' שמואל לילינפעלד ז"ל וכן בכתבי הגה"צ מבילגורייא זצ"ל, מובא בשם כ"ק מן מהר"א ז"ע, שאמר כן בשם כ"ק מן מהרי"ד ז"ע).

ובלוח תמידים כסדרם (חנכה) מביא בשם כ"ק מן מהר"א ז"ע, שביאר הענין בזה למה מסרו עבודה כזו לקטנים, מפני שיעקר הקדושה הוא בקטנים, וצריכים לשמרם שילכו בדרך ית"ש ויתגדלו עפ"י דרכי התורה, ולכן מסרו עבודה זו לקטנים, ולפי שבימי חשמונאים היו רוצים היוונים לפגוע בביהמ"ק, והש"ת עזרנו ברוב רחמינו ונצחום, לכן כשעושיין זכר לנס חנוכה, אנו עושיין המנהג שהנערים יסובבו הבתים שהוא כמו שמירת הבתים, לרמוז על בית המקדש שיעקר השמירה היה בקטנים, ובוה פ"י מן הפסוק (תהלים קיט) במה יזכה נער את ארחו, והיינו למה יזכה נער את ארחו בעודו קטן ויקדש עצמו בקטנותו, מפני לשמור כדברך, משום דמצינו שהקב"ה ציוה שהקטנים ישמרו את המקדש, מזה חזינן דצריכים לשמור הבנים בעודם קטנים.

ואכן היה מרגלא בפומיה של כ"ק מן מהר"א ז"ע לחזור על דברי רש"י הנ"ל, בתוספת שצריכים להשגיח על הטף מגיל הרך ביותר

הרב אליהו שמוטץ שליט"א • בית שמש

זי: רב ששת בדק לה בריש לישניה.

בעת האוכל בשנגע בריש לישניה, הבין איך היה הסבין מקודם

ליל שבת קודש התחיל לדבר אודות צרות הכלל, ואמר, הגם ששורש כל הצרות והצער והדינים המה למעלה ממוותקים, והכל טוב וחסד אמיתי, עם כל זה הכל הוא בבחינת למעלה מהרגשה, אבל בהרגש הוא מורגש לצעיר. ואמר שגם גדולי הצדיקים אינם יכולים להחזיק להיות בלמעלה מהרגשה, כי אם ג' או ד' מינוטין, ותיכף שבא בהרגשה הוא צער. וזהו מאמר המשנה (סנהדרין מו) כשאדם מישראל בצער שכינה מה הלשון אומרת, ובבחינת לשון דווקא, כי עיקר ההרגש הוא בבחינת לשון.

וזהו ענין רב ששת בדק בריש לישניה, שאין הכונה שבדק ממש אתלת רוחתא בהולכה והובאה ממש על הלשון, כי זה מן הנמנע, כי אם מיד שנגע הסבין בנגיעה בעלמא בלשונו, תיכף הרגיש אם היה הסבין פגום או כשה, מצד כי עיקר ההרגש הוא בבחינת הלשון כנ"ל. וגם אפשר לא בלישניה ממש, כי אם בבחינת כח הלשון, שהוא כח ההרגש שבו, הרגיש אם הסבין כשה.

ואפשר בלישניה בעת האוכל, כשנגע בריש לישניה, הבין איך היה הסבין מקודם, כמו שאירע להקדוש רבי נחום מטשארנאביל ז"ל בק"ק אוורוטש, ונתאכסן אצל הקדוש רבי נטע, ורבי נטע לא היה בביתו, ושחטו בשבילו עוף אחד, וכשהביאו לו על השולחן ובראייתו הזכה הרגיש מחשבת השוחט כמו שהוא, ואמר שבהעוף הזה נראה אנשי חיל מרוכבי הסוסים, וקראו להשוחט והודה שבעת ששחט עמד לפניו האיש הנ"ל שהיה שלטון, והיה מורא על השוחט מאיש ההוא, והרהר בדבר האיש ההוא.

שארית ישראל (שער ההתקשרות דרוש ו' מאמר א')

יעקב הזהיר לעשו שיבחין על המטעמים אם היה סכיני יפה

ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות (בראשית כו ד). הקשו המפרשים, וכי דרכם של צדיקים למלאות תאוותם באכילת מטעמים.

ואולי אפשר לומר, על פי מה ששמעתי מאת הרבני מוה"ר שמואל גורין ז"ל, שהיה שו"ב דק"ק מאטערסדארף, וסיפר לי שמקודם היה שו"ב בק"ק שאמקוט, ופעם אחת בא לשם האדמו"ר ר' מרדכי מנדבורנא זצ"ל לשבות שבתו, והלך ר' שמואל אצלו להראות לו סכיניו, אמר לו אותו צדיק, עכשיו לא אבדוק את הסכין, אך בליל שבת קודש בשעת הסעודה אבדוק סכינך אם יפה הוא, ויהי הדבר לפלא בעיני השוחט, הרי הסכין מוקצה מחמת חסרון כיש, ואיך יוכל להראות לו את הסכין בליל שבת, אבל מחמת יראת הכבוד החריש ולא אמר מאומה.

בסעודת ליל שבת קודש ישב ר' שמואל בשולחנו של אותו צדיק, ולאחר הסעודה אמר לו כבר בדקתי סכינך ונמצא יפה, והסביר לו את הדבר על פי מאי דאיתא במסכת חולין רב ששת בדק לה בריש לישניה, רצה לומר בשעת אכילה אפשר להבחין אם יפה היה הסכין בשעת שחיטה, היינו כשהאוכל יטעם לחכו של הצדיק.

הפעם להשוחט הנ"ל, ללמוד את עצמו היטב ללשוש הסכין יותר ויותר טוב מקודם, ושהה שם אצל השוחט רבו זמן מה, ואחר כך הלך ושב לביתו, ונסע דרך עיר של המגיד הנ"ל, והראה לו עוד פעם שני את סכיניו, ועדיין לא הוטב בעיניו, ואמר הרב המגיד הנ"ל, שמעני עוד הפעם, וסע לשו"ב פלוני הידוע להמגיד שהוא מוחזק בכשרות, ובודאי לא יצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, שתיקח מידו כתב קבלה, ואחר כך כשתבוא בשלום לא תראה לי סכינך, ותהיה שוחט על מקומך, וכן עשה.

והנה בהרחב הזמן, נודמן הרב ר' יהושע הנ"ל להיות על דרך עיר אבאחאוו מקום השוחט הנ"ל, וילך שם כי בא השמש, ואנשי העיר הנ"ל הכינו עבורו סעודה גדולה בלילה הזה, למען להנות אותו מנכסיהם, אבל הנ"ל לא היה ברצונו לסעוד שם בעיר הלז, מחמת ידיעתו שלא הוטב בעיניו סכיניו מהשוחט דלשם, וגם לא רצה לספר לפני אנשי העיר, כי מניעתו מהסעודה עבור השוחט, למען לא יקופח פרנסתו, על כן הפציר בתפלתו מהשי"ת שישלח לו איזה חולי, למען תהיה לו סיבה שיוכל למנוע מהסעודה, וכך היה שנפל בקדחת הבטן, וצריכים היו לחממו כל הלילה, ולא אכל מסעודה כלל.

אמנם למחרתו בבקר, והיה כאשר רצה הרב הנ"ל לנסוע לדרכו, והשמועה באה להרב הנ"ל כי הנה הרב הצדיק והקדוש מו"ה מרדכי מטשערנוביל בא לכאן, ולא נשא לבו להרב רבי יהושע הנ"ל לשום לדרך פעמיו ולהעתיק עוד ממקומו, עד יקבל פני הרב מוה"ר הנ"ל שהוא כפוף לו מכבר, על כן נשאר על מקומו ולא זז משם כל היום.

ואנשי העיר כשראו שעלתה להם הדבר בכך, שהזמין להם השי"ת שני אורחים תלמידי חכמים וצדיקים כאלו בבת אחת, אשר לא ראו בעיניהם מיום הוסד העיר הנ"ל שמחה כזאת, בוודאי השתדלו ברוב דריזות והכנה גדולה לעשות עבורם סעודה גדולה, למען הזמינם למסיבה אחת על סעודת שבת הבאה, כי הדבר הזה היה בערב שבת קודש, וכך עלתה להם שישבו במסיבה אחת בכל סעודות שבת, הרב הצדיק מו"ה מרדכי הנ"ל עם הרב מו"ה יהושע הנ"ל.

כאשר ראה מוה"ר הנ"ל שהוכרח לשבות בעיר הזאת ולסעוד שם, ויצר לו מאוד על שנודמן לידו כך, כי חשב מעתה אי אפשר לו להימלט ולמנוע ולטעום כלום משחיטת העיר הנ"ל, אבל זאת היתה נחמתו, שעלה ברעיונו כי בודאי ירגיש הצדיק ר"מ הנ"ל בזה ויריח בהמאכל, ותצא הדבר לאור על ידי מוה"ר הנ"ל ולא בסביבתו.

ויהי כאשר לקח הרב הצדיק רבי מרדכי את הכף עם המאכל והריח בו, אמר להרב ר"י הנה ריח המאכל ריח גן עדן, והשו"ב שבכאן ירא שמים מאוד לא ראיתי כמותו, ואי"ה כשיבוא משיח צדקנו בוודאי יאכל מזבח השו"ב הלזה.

ויהי כאשר שמע הרב ר"י הנ"ל דברי הצדיק מוה"ר הנ"ל, נשאר יושב ומשתומם והיה לפלא בעיניו, וכשהבין מוה"ר"מ תמיהת הרב מו"ה הנ"ל ענהו ואמר לו בזה הלשון: ר' יהושע אפשר לא הוטב בעיניכם השו"ב הלזה, איתא בגמרא רב בדק בלישניה, פירוש בלישניה ההשוחט, כשהיה מדבר עמו הבין בו אם הוא כשר או מאכיל טריפות ח"ו, ואני גם כן בדקתי אותו בלישניה, ואומר אני לכם שהשוחט כשהו ומשיח יאכל אי"ה משחיטתו, ועוד אמר לו בציווי אכלו ר' יהושע, ומוה"ר"י הנ"ל קיים בזה גזירת הרב ואכל, ולא עלה עוד על לבו ח"ו לדבר אחר זי"ע ועכ"ל.

ואמר לו האדמו"ר בשעה שאכלתי משחיטת כבודו, היו המאכלים ערבים לפי, מכאן ידעתי שהסכין נמצא יפה על צד היותר טוב.

זהו שאמר יצחק לעשו 'שא נא כליך', פירש רש"י שא נא לשון השחזה כאותה ששינו אין משחזין את הסכין, אבל משיאה על גבי חברתה, חדר סכינך ושחוט יפה, שלא תאכילני נבלה. ודע לך כי בשעת אכילה אבדוק סכינך אם יפה היה בשעת שחיטה, ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי אם המאכלים יהיו ערבים עלי וטעימים לחכי, אז אדע ששחיטתך כשרה היתה בעבור תברכך נפשי ואתן לך את הברכות.

בית ישראל השלם (פר' תולדות)

אם שומר פיו ולשונו

במסכת אבות (פ"ה) ולא נמצא זבוב בבית המטבחים. שמעתי ידידע שהזבוב משל לבעל לשון הרע, כמו שהזבוב פורח על הגוף ממקום למקום, עד שמוצא פצע וחבורה ומכה טריה לזאוב וזהמא ממנה, כן גם בעל לשון הרע, מניח כח המעלות שיש לאדם, ועומד רק על החסרונות שלו, ואם ככה הוא עושה, אין שום ייחוס בכוח הדבור שיש בו, ואדרבה בהמה טובה ומשובחת ממנו.

זהו שאמרו ולא נמצא זבוב בבית המטבחים, כי שם בבית המטבחים אנו מוכרחים לומר שאין זה אכזריות לשחוט בהמה, לפי שאדרבה על ידי כן עולה ממדרגת חי למדרגת מדבר, אם כן צריך מאוד לשמור כוח הדיבור, ושלא לחלל מוצא שפתי בלשון הרע ורכילות ושקרים וכדומה. והראשונים כתבו, דהיינו פירוש הגמרא רב ששת בדק להשו"ב בריש לישנא, פירוש, אם שומר פיו ולשונו.

יולקט יוסף (ח"א סי' קכד)

כשהיה מדבר עם השוחט הבין בו אם הוא כשר

מעשה בעיר אבאחאוו הסמוך לעיר וואסילקיוב, היה שם איש אחד אב בחכמה ורך בשנים, למדן וירא שמים וחסיד, ורצה להיות שו"ב עירו הנ"ל על פי חזקתו מאבותיו, ונסע לאיזה שוחט הגון, ולימד עצמו אצלו כל דיני שחיטה ובדיקה ואומנות יד, כאשר צריך להיות שוחט הגון בקרב ישראל עם קדושים.

וכאשר כלו ימי הלימוד בכל אופן הגאות לזה, ולקח כתב קבלה מהשוחט הלז, שהורה לו הדרך הנכון בשחיטות, וגם נסע לשאר שוחטים הגונים, ולקח גם אצלם קבלה על אומנותו וכשרת זבחתו, ורצה לקיים גם כן להראות סכיניו לתלמידי חכמים כדינו, ונסע לעיר וואסילקיוב הסמוך לה, והראה סכיניו להרב הצדיק הגאון מו"ה יהושע המגיד דקהילה הנ"ל הנקרא ר' יהושע'לה, והראה לו סכיניו מלוטש חריף ושנון, אבל לא הוטב בעיניו, ויאמר להשוחט הנ"ל, שמע בני איעצך ויהי אלקים עמך, לך ושוב אל השוחט שלמדת אצלו, ושב שם עוד זמן מה, עד שתוכל לאמן ידך בלטישות הסכין היטב היטב, כי לפי דעתי עדיין לא הורגלת בזה כמצטרך, ולא עלתה עדיין לימודך כראוי.

וכאשר שמע השו"ב הנ"ל מדברי הרב ר' יהושע, תיכף ומיד ציית לדבריו, ונסע עוד

בשפת צדיקים

עובדין קדישין מהילולא רצדיקיא
במשנת רבוה"ק מבעלזא

הרה"ק רבי אהרן מבייטש זצ"ל י"ב אדר א' תרפ"ו

נולד בשנת תר"י, לאביו הגה"ק רבי מאיר הורוויץ זי"ע, בעל 'אמרי נועם' מדזיקוב, ולאמו הרבנית מרת דבורה ע"ה, בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת טילא ע"ה, בת הרה"ק בעל 'דברי חיים' מצאנז זי"ע, שמחת הנישואין התקיימה בצאנז מקום מגורי הכלה, בערך בשנת תרמ"ו עלה לכהן פאר ברבנות העיירה בייטש, הדרך את כל בני העיירה בדרכי התורה והחסידות, והשפעתו היתה ניכרת על כל צעד ושעל, ניהן בקול נעים להפליא, ועבודת הלב היתה בהשתפכות הנפש שעוררה רבים לתשובה, ביום י"ט כסלו שנת תרנ"ה הסתלקה אשת נעוריו, ובזיו"ש נשא את הרבנית מרת פרימט ע"ה, בת אחיו הגה"ק רבי נפתלי חיים מדזיקוב זצ"ל, בפרוץ מלחמת העולם הראשונה, ברח ממקום מגוריו לעבר העיר קאשוי שבאונגאריה, שם המשיך בעבודת קדשו וערך שולחנות בשער בת רבים, הרב דמתא הגה"ק רבי שאול בלום זצ"ל אף בא יחד עם תלמידיו להשתתף בשלחנותיו, ואף התבטא עליו שפני קדשו המאירות הרי הן לעדות כי הוא חי בקדושה ובטהרה, ושזכה להיות שומר הברית, נסתלק ביום י"ב אדר א' תרפ"ו בקאשוי ושם מנוחתו כבוד.

מזל של שר

הרבנית אשת הרה"ק רבי אהרן מבייטש זצ"ל חלתה בעודה צעירה לימים, בימי חי אביה הרה"ק מצאנז זי"ע, או אז פקד הרה"ק מצאנז על בעלה רבי אהרן שלא ילך לדרוש ברופאים כלל וכלל, רק יוביל אותה לבעלזא, אל כ"ק מרן מהר"י זי"ע, באמרו כי רק מרן יכול לעזור לה שתתרא מחוליה.

הרה"ק מצאנז הוסיף ואמר: "כשתבוא החולה כעשר פרסאות סמוך לבעלזא, כבר תתחזק ויוטב לה", ואמר עוד: כי גם אצלו אפשרי לפעול לרפאות חולי זה, אבל רצוני שהרה"ק מבעלזא יטפל ויפעל רפואתה, מאחר ויש לו מזל של שר, ואין לו שום פחד לטפל בזה, ומופתים כאלה לא יזיקו לו (כתר יהודא עמוד טו, בשם הרה"ק מגארליץ זי"ע, ובקונט' מילי הדספיא הרה"ג ר' יעקב יוסף שפירא זצ"ל אבד"ק קהל חסידים לונדון).

הכרת השוב

בבואם לבעלזא נכנסו אל הקודש פנימה עם קוויטל, וסיפרו למרן מהר"י זי"ע דברים כהווייתן,

מנת שיתן לה שיריים. והנה פעם אחת הביא לה בעלה את פרוסת החלה, ולא הסכימה בשום אופן לאכלה, אז עירב בעלה את הפרוסה עם חתיכות של חלה אחרת, וכך הצליח להערים עליה שתאכל, אך כשאכלה חתיכה זו ששלח לה מרן נתקעה בגרונה כמעט עד שנחנקה, ומיד לאחר מכן חזרה לאיתנה, והיתה בריאה ושלמה כמקדם.

והאבן הזאת אשר שמתי

בהיותו בבעלזא הזדמן לו להתלוות אל כ"ק מרן מהר"י זי"ע, להשתתף בשמחת ברית מילה שהתקיימה בעיר, והנה בעברם על יד בית הכנסת, הבחין הרה"ק ר' אהרן שיש חור בכותל הצפוני של בית הכנסת, והוא בלתי מתוקן, אזי פנה למרן ושאל מה הטעם בדבר שמשאירים החור כל כך הרבה שנים, ואין מי שישים על לב לתקנו. השיב לעומתו כ"ק מרן מהר"י זי"ע: "דע לך כי האבן הזאת הראה הרה"ק ר' שמעון מיערוסלוב זי"ע לכ"ק אבי ז"ל, שאינו מרגיש בו אותו הקדושה כמו שמרגיש בכל שאר חלקי הבנין, ובשביל כך צווה כ"ק אבי ז"ל להרוס אותו המקום, וכשיבא מלך המשיח יתקן הוא את האבן ההיא, ואם כ"ק אבי ז"ל אמר שמלך המשיח יבא ויתקן אותו החלק, האיך יכול אני לבוא ולתקנו?!" (אדמו"ר בעלזא, חלק א' חלק ב').

בוחא דהיתירא

עוד סיפר כ"ק מרן מהר"י זי"ע להרב מבייטש, שפעם בא לפני אביו כ"ק מרן מהר"ש זי"ע שאלה על ריאה, והיה רוצה מאוד להכשירו, אך לא מצא שום היתר לדבר, אז צוה שיבואו לפניו לאחר חצות, כשבאו לפניו התחיל לעיין עוד פעם בשאלה זו, ונשא ונתן בכל הצדדים לכאן ולכאן, ועדיין לא מצא היתר, אזי צוה שיבואו עוד פעם לעת ערב, כשבאו לקח ספר אחד מהארון, שנתחבר על ידי אחד מחכמי ספרד, ומצא שם שהתיר שאלה כזו, והתיר מרן מהר"ש זי"ע את הבהמה, כשיצאו מבית הרב אמר הקצב להשו"ב, שטוב לילך עם כל השאלות להרב בעצמו, כי הוא מכשיר. אמנם לאחר מספר שבועות שלח מרן אחר השו"ב, ואמר לו: "תדע שבבליה זו באה אלי הנשמה, ונתנה לי תשואות חן על שהכשרתי אותה, כי בלא זה מי יודע כמה שנים עוד היתה צריכה להיות כך בגלגול (המדה גנוזה, חלק ב').

או ציוה עליהם מרן שיישאו אצלו זמן מה, ואמר: "הרי אני חייב הכרת טובה לאביה הרב מצאנז, כי כשאחותי היתה זקוקה לטובה, גמל לה הרב מצאנז חסד, על כן חייב אני לו הכרת טובה, ואגמול חסד לבתו", כוונת מרן היתה על אחותו הרבנית הצדקנית המפורסמת מרת אדל ע"ה, אשת הרה"ק רבי יצחק מבראד זצ"ל, שכאשר חלתה פעם והובאה להתראפא בצאנז, פעל הרה"ק מצאנז ישועה עבורה.

נסתרים דרבי ה'

אמנם מראשית בואו לבעלזא התנה מרן מהר"י זי"ע עם הרה"ק מבייטש זצ"ל, שלא יספר לאיש מה פעל להחלמת זוגתו הרבנית, ואכן עד היום הזה לא ידוע מה פעל מרן כדי לרפאותה, אולם זאת ידוע שבמשך כל הזמן ששהתה הרבנית מבייטש בבעלזא, צווה מרן שיביאו אותה בשבת קודש, וגם בימי שני וחמישי לעזרת הנשים, על מנת שתשמע את קריאת התורה, ובנוסף לזה גם, מדי שבוע בשבוע בליל שבת קודש, נתן מרן לבעלה יין מכוס של קידוש ופרוסת המוציא, על

רבה"ק מבעלזא המשך מעמוד ב'

עושר וגדולה הוא כמו שאומרים שלחן מלכים. ועשית זר זהב למסגרתו - הוא זר האמור למעלה ופירש לך כאן שעל המסגרת היה. ויש לדקדק, למה כפל הכתוב עשיית זר זהב ולא כתב תיכף לעשות זר זהב על המסגרת.

וי"ל עפ"י מה ששמעתי מאמורי"ר ז"ל בשם א"י ז"ל, אהא דאיתא בשו"ע או"ח (קס"ו סעיף ה') לטבול הפת במלח, ושם איתא טעמים על זה. ואמר א"י ז"ל בדרך רמז, דהנה כתיב (ירמיה ה, כב) אשר נתתי חול גבול לים, והנה אדם הנהנה מהעולם הזה צריך להיות בקצב ובגבול, ומלח בא מן הים, [ולכן טובלין הפת במלח] כדי לעשות גם בהנאותיו מעניני עולם הזה גבול לעצמו, אד"ק ז"ל.

ואמר אמורי"ר ז"ל, שזהו ענין זר זהב למסגרתו, שרומז על הגבלה וצמצום, ונעשה זאת בשלחן הרומז לשלחן מלכים, כדי להבין מזה שהנאות והשפעות עולם הזה צריך להיות בצמצום וחשבון, אד"ק ז"ל.

וי"ל, דהנה בעניני עולם הזה יש גבול אחד שלא ליהנות רק מה שמותר וכשר, וגבול שני בתריה - קדש עצמך במותר לך (יבמות כ' ע"א), וי"ל דעל כן כתבה התורה ב' פעמים הצויו של זר זהב לשלחן. וי"ל בדרך רמז, דעל כן כתוב 'למסגרתו' ולא 'למסגרת', דקאי על האדם, שיעשה זר זהב 'למסגרתו' - בלשון יחיד, דבר זה נסתר ואינו יודע רק הוא, ולא כל אנפין שוין בקדש עצמך במותר לך, על כן כתוב בלשון יחיד.

וי"ל עוד שהמסגרת בעצמו גם כן רמז על הגבול באכילה ושתיה. וזה י"ל, לעומת המסגרת תהיינה הטבעות לבתים לבדים לשאת את השלחן, היינו שישאו את השלחן שלחן מלכים לעומת המסגרת, במקום שרומז על הגבולים, שזהו עיקר (- התכלית של) השלחן.

ואמר ז"ל דענין גדול נרמז בזה, על פי מאמר הכתוב (תהלים ג, ח) מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, דעיקר כוונת רצון השי"ת בנתינת התורה ללמדה לתינוקות, ולזה לא נחשב מצות לימוד תורה"ק ומצות החינוך דושנתם לבניך לשני מצות מיוחדות במנין התרי"ג מצות (ע"י סה"מ להרמב"ם עשה י"א: יראים רכ"ה; חינוך מצוה תי"ט) להורות דאפילו אם לומד בעצמו יומם ולילה אך אם אינו מלמד לבניו לא קיים כלל מצות לימוד תורה"ק.

וזאת ידוע הדכרובים דהיו על הכפורת היו להם צורות תינוקות, כדאמרין בגמ' (סוכה ה' ע"ב) ומאי כרוב א"ר אבהו כרביא שכן בבבל קורין לינוקא רביא, ומרמזים לתינוקות של בית רבן, שהם יהיו צמודים להארון הקודש ולתורה"ק הכלול בהשני הלוחות המונחים בהארון, והו עיקר קדושת עם הישראלי וקדושת המקדש והמשכן. ולזה לא בא הקול מן השמים ישר לאוני משה רק ע"י אמצעות הכרובים, לרמז לו דעיקר מה זוכה משה רבינו ע"ה לקול מן השמים הוא אך ורק דווקא ע"י שהתינוקות שלנו צמודים להארון הקודש ולתורה"ק, אזי זוכה לקול מן השמים ולא זולת זה.

וזהו כוונת הפסוק, ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים, והסביר הכתוב למה דייקא ע"י אמצעות שני הכרובים, ואמר אשר על ארון העדות, דזהו עיקר היסוד של ארון העדות, היינו קיום היהדות בכללו, וזהו עיקר המשכן והמקדש.

כ"ק מרן מהר"א זי"ע

ועשית לו זר זהב, ועשית לו מסגרת טופח סביב ועשית זר זהב למסגרתו סביב (דה, כד-כה). ברש"י ז"ל, סימן הוא לכתר מלכות השולחן שם

אליבא דהלכתא

בירור הלכה בעניני דיומא

הרב יהודה בראנסדאפער שליט"א • לונדון

ליטול צדקה מן העכו"ם

בירושלמי יליף מהכתוב בפרשתו דאיני לנברי להפריש תרומה

בירושלמי מסכת תרומות (פ"א ה"א) חמשה לא יתרומו כו' רבי שמואל בר נחמן שמע לכולהון מן הכא דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה פרט לגוי, פי' דגוי אסור לתרום תרומה.

אסור ליטול צדקה מן העכו"ם

ובשולחן ערוך (יו"ד הלכות צדקה סי' רנ"ד) כתב המחבר: אסור לישראל ליטול צדקה מן העובדי כוכבים בפרהסיא. ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל, ואינו יכול ליטלה מעובדי כוכבים בצניעה, הרי זה מותר. ועוד שם: שר עובד כוכבים ששלח ממון לישראל לצדקה, אין מחזירין אותו משום שלום מלכות, אלא נוטלין ממנו וינתן לעניי נכרים בסתר, כדי שלא ישמע השם הגה"ה: וי"א דיעשה בהן מה שצוה לו המושל. וכל זה דוקא כשנותנין מעות לצדקה, אבל אם מנדבין דבר לבית הכנסת, מקבלים מהם. אבל לא מן המומה.

הנוטל צדקה מן העכו"ם פסול לעדות

והוא מגמ' סנהדרין כ"ו: אמר רב נחמן: אוכלי דבר אחר פסולין לעדות. הני מילי בפרהסיא, אבל בצניעה לא. ובפרהסיא נמי לא אמרן אלא דאפשר ליה לאיתוונן בצניעה, וקא מבזי נפשיה בפרהסיא, אבל לא אפשר ליה חיותיה הוא, ופירש"י שם אוכלי דבר אחר: מקבלי צדקה מן הנכרים דהוי חילול השם מומת ממון, הוה ליה כרשע דחמס. וכן הוא בתוס' שם ד"ה אוכלי דבר אחר פסולין להעיד: ליכא לפרושי אוכלי דבר אחר דהיינו אוכלי חזיר דאי באוכלי חזיר היכי מפליג בין צניעה לפרהסיא וכי גרע מאוכל נבלות לתיאבון דאמרין לקמן (כ"ז) דפסול לעדות בכל ענין אלא נראה כפי' הקונטרס דהיינו מקבלי צדקה מן הנכרים.

סיבת האיסור

ולפיהם האיסור הוא משום חילול השם, וכדפי' המפרשים דלכן פסול לעדות, שהוא מטעם חילול ה' במה שמבזים עצמם מחמת ממון וכיון שמחלל ה' מחמת ממון גם יעיד שקר מחמת ממון, אמנם ברמב"ם בפ"א מהל' עדות (ה"ה) כתב ח"ל: וכן הבזויין פסולין לעדות מדבריהם, והם האנשים שהולכין ואוכלין בשוק בפני כל העם וכגון אלו שהולכין ערומים בשוק בעת שהן עוסקין במלאכה מנוולת וכיוצא באלו שאין מקפידין על הבושת, שכל אלו חשובין ככלב ואין מקפידין על עדות שקר, ומכלל אלו האוכלין צדקה של עכו"ם בפרהסיא אע"פ שאפשר להן שיונו בצניעה מבזים עצמן ואינן חוששין, כל אלו פסולין מדבריהם, ומשמע דטעמא משום דכיון דמבזה נפשו גם לא יחוש להגיד עדות שקר.

ובלבב (ביו"ד סי' רנ"ד) כתב בטעם הדבר שאסור לישראל לקבל צדקה מן הגוים בפרהסיא

בבב"ס מחלק דרק היבא דיש לו כדי חייו מותר ליקח מעכו"ם

ובשו"ת כתב סופר (יו"ד סי' ק"ד) יצא לחלק דדוקא היבא שאינו חי ממעות העכו"ם אלא בדיש לו כדי חיותו והעכו"ם נותנו ברווח יותר אז לא נפיש זכותי דעכו"ם כ"כ אז יוכל ליקח מצדקת העכו"ם, משא"כ באופן דכל חיותו הוא ממעות העכו"ם אז נפיש זכותי טובא דכל המקיים נפש אחת מישראל ואז אסור לקחת מן העכו"ם.

ח"ל הכת"ס: ולחלק יצאנו דהיבא דנתפרנס מן צדקו ישראל שיוכל לחיות בו בלחם צר ונוטל מן הנכרי כדי לחיות בריוח יותר, צדקה כזו שנותן הנכרי לא נפיש זכותי כ"כ ומותר לטלנה בצניעה אבל בפרהסיא אסור חוץ כשאין לו כדי חיותו מצדקת ישראל וא"א לו מן הנכרי בצניעה אז מותר מנכרי אפילו בפרהסיא, והא"ש מ"ש הרמב"ם וטו"ש ע שהתנו שאין לו לחיות משל ישראל וגם א"א לו בצניעה דמשמע בצניעה מותר אפילו יש לו לחיות משל ישראל היינו כיון שאפשר לו לחיות משל ישראל ונוטל (מישראל), ואינו נוטל מן הנכרי רק לרווחא ליכא איסור לקבל מנכרי בצניעה כמ"ש, ובב"ב דשלחו לגבאי צדקה ואם מחלקים לעניי ישראל היינו לכל עניים ובהם הרבה הצריכים כדי חיותם כדי שיוכלו לחיות בדוחק בזה נפיש זכותי דמקיים נפש מישראל ולכן חלקם לעניי נכרים, כן י"ל לפע"ד עכ"ל.

הדין בקצבאות שנותנים הממשלה

ובשו"ת דברי יציב יו"ד סי' קמ"ב, דן בקצבאות שנותנים הממשלה לילדים ולמוסדות התורה, ואחר שהאריך להביא דברי זקינו הבני יששכר בכמה מספריו הק' גודל הריעתא בזה שמקבלים מעות מהעכו"ם, ח"ל באגרא דכלה פר' שופטים ד"ה כי הגוים: והנראה להבין הדבר על פי קבלתינו מרבתינו כח הפועל בנפעל, ממילא ממונו ורכושו של אדם שהאדם מסגלו על ידי מעשיו, הנה יש בממון ורכוש ההוא כח הפועל, והאדם הכשר יקחנו לעצמו הנה הגרושי נלפשו פעולת זרות כפי כח הפועל הנפשי מבעלים הראשונים. ועתה אם עיני שכל לך תבין את אשר לפניך אשר בעינינו ראינו כמה אנשי שם אשר פיתם היצר לתבוע חלקם והשתדלו בפרנסתם לקבל ממון מכל אדם ונשאר אחר כך כלים ריקים, כי הממון שסיגלו מבני בלי שם דבק בס' ובנפשם וכיבתה השלהבת אש אשר בער בקרבם באהבת היוצר כל. ע"כ דבה"ק.

ועוד הביא מדבריו באגרא דפרקא או' קכ"ו, מה שמביא בשם הרבי רבי מענדל מרימנוב זיע"א על הכח ההשפעה שיש בממון שאינו ממקור טהור על נפש האדם ח"ל: אמר כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מה"ר מנחם מענדל על מה שהוא מן התימא, שאנחנו רואין כמה פעמים הילדים בקטנותם הולכים לבית רבם ומתמידים בלמוד תורתם, ומתפללים בכונה, ועונים איש"ה, ואמן, ומיישרים אורחותם, ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ח"ו במדות גרועות ומבטלים התורה התפלה וכיוצא, ומאין יתהווה זה, הרי התורה שלמדו בקטנותם והוא הבל שאין בו חסא [שבת קיט:], היה מהראוי שתעמוד למשען להם ויסיפו אומץ בנפשותם כי מצוה גוררת מצוה,

ואמר הוא ז"ל שהוא על שאבותם האכילו אותם ממון גול, שסיגלו ע"י משא ומתן שאינו באמונה ונתפסמו באיסורים ושב להם לבשר מבשרם ועי"ז נולדים להם תאות ומדות גרועות, והביא לראיה המשך בעמוד ח' 7

משום שיש בה חילול השם, שאומרים הגוים כמה מגונה אומה זו שאין מפרנסין ענייהם.

ובסעיף ב' כתב: מלך או שר גוי ששלח מעות לישראלים לצדקה אין מחזירין אותו משום שלום מלכות, אלא נוטלין ממנו וינתן לעניי גוים בסתר כדי שלא ישמע המלך ויקפיד, אבל לעניי ישראל לא יתנו מהם, שלא להרבות בזכותו של הנותן שהרי יש לו זכות ממנה, דכתיב [ישעיה כז, יא] ביבוש קצירה תשברנה, כלומר כשיכלה זכות שביד אומות העולם ויבש לחלוותית מעשה הצדקה שלהם אז ישרו. וכל זה דוקא כשנותנין מעות לצדקה, אבל אם מנדבין דבר לבית הכנסת מקבלין מהם מיד, שזהו כמו קרבן דכתיב [ויקרא י"ח, ח] איש איש, לרבות גוים שנודרין נדרים ונדבות כישראל.

לא להוסיף להם זכותים

והטעם שכתב הלבוש משום ביבוש קצירה וגו' הוא מהגמ' בב"ב (ב' ע): איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא, שדרה ארבע מאה דינרי לקמיה דרבי אמי ולא קבלינהו, שדרינהו קמיה דרבא, קבלינהו משום שלום מלכות. שמע רבי אמי איקפד, אמר: לית ליה, ביבש קצירה תשברנה נשים באות מאירות אותה, ופירש"י ביבש קצירה תשברנה: כשתכלה זכות שבידן ויבש לחלוותית מעשה צדקה שלהן אז ישרו. ורבא, משום שלום מלכות. ורבי אמי נמי משום שלום מלכות, דאיבעי ליה למפלגינהו לעניי עובדי כוכבים. ורבא נמי לעניי עובדי כוכבים יבינהו. דמהכתוב ביבוש קצירה תשברנה וגו' ילפינן דמפלתן של רשעים תלוי בזה דיתמו זכותן וע"כ אסור ליתן להם זכות שיתקיימו.

חט"ז מחלק בין שנותן דוקא לישראל או לא

ובט"ז ביו"ד שם פי' דהטעם הוא ג"כ מהאי קרא דכתב: וינתן לעניי עובדי כוכבים. אבל לישראל לא דכתיב ביבוש קצירה תשברנה פירוש כשיכלה לחלוותית זכות של עובדי כוכבים אז ישרו. וע"כ הקשה: וקשה דברישא התירו לקבל בצניעה ולא איכפת לן במה שיהיה לעובד כוכבים זכות בזה, ובדרישה הקשה זה, ותירץ שיחיד המקבל כיון שהוא נהנה מותר אבל גבאי שאין לו הנאה אסור לגרום זכות לעובד כוכבים בשביל הנאת אחרים, ומקשה הט"ז על דברי הדרישה: והוא תמוה דהיאך נתיר לו להאריך הגלות בשביל הנאתו ומתיר: ונראה לי שאין שייך ביבוש קצירה אלא כשהעובד כוכבים מכוין דוקא לעניי ישראל ובוה מייקר שם ישראל בזה יש זכות גדול כגון הכא וכמעשה דאימיה דשבור מלכא בגמ' ששלחה לחלק לישראל, מ"מ העיקר בשביל עניי ישראל בזה הקפידו משום ביבוש קצירה, משא"כ ברישא שהעובד כוכבים אין כוונתו דוקא על ישראל אלא הוא מצד טבעו רחמן על כל הפושט יד אין זה זכות גדול ולית ביה משום ביבוש קצירה כן נ"ל עיקר עכ"ד הט"ז.

הרב יהודה בראנסדאפער שליט"א • לאנדאן יצ"ו

שביבי נוגה וזכרונות מה ששמענו

מפי הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנער זצ"ל

משב"ק בבית מרן קוה"ק זי"ע

רשימות שנכתבו ע"י בחורי הבית וועד בירושלים

נמסר בתשו"ח ע"י האברך מוה"ר אברהם שמואל ברי"מ הכהן בראנדר שי,
בדאי לציין שרשימות האילו הי' לפני רא"מ ז"ל שעבר עליהם

וציין בכתב בכל מקום שדרוש תיקון.

מזפק העוף על שנהנה מן הגזל לא נתקרב לגבי המזבח
כי לא לרצון יהיה, והגם שהעוף לא נצטוה הנה הש"י
שונא החמס עכ"ד.

אמנם מסיק שמעיקר הדין נ"ל שבקצבאות התמיכה
של הממשלה כיום אין כל איסור, ח"ל: כיון שאינם
מיועדות לישראל לבד, ובכגון דא מבואר בט"ו יו"ד (סי
רנ"ד סק"ב) דליכא משום ביבש קצירה עיי"ש. וע"ע בערוך
השולחן שם (סעיף א), דברמב"ם משמע שהאיסור הוא
רק כשעובדים ע"ו ושעל זה סמכו האינא שהדוחק רב
עיי"ש. ובשו"ת כתב סופר יו"ד סי' קי"ד מה שהאריך
בצדדי היתר עיי"ש. וזה ברור שהמדינה אינה מחלקת את
הקצבאות מפאת נדיבותם ורוחב לבם, ורק את טובתם
הם דורשים שיציעו עבורם בבחירות וכדו', וגם שאינם
יכולים להפלות בין התושבים מפאת החוקים שנקבעו פה.

והגם שהיה מקום לומר שזכות היא להם עצם חקיקת
חוקי יסוד כאלו לתת שויון זכויות ליהודים באותה מדה
שנותנים לשאר האזרחים, אך לדעתי אינו כן דכיון
שעיקר כוונתם היה לתועלת שאר התושבים, מחמת
שהמדינה הורכבה מבני גזעים ועמים שונים שנתקבצו
ובאו לכאן דלא כשאר המדינות שתושביהם בדרך כלל
בני אומה אחת ממוצא יוחס שוה משנות קדם, ולכן לא
נחשב להם לזכות מה שלא הפלו לרעה את היהודים
דוגמת מה שעשו הגרמנים והקומוניסטים ימש"ו.

ואכן רואים בעליל שלמרות חוקים אלו אין היחס
הניתן למוסדות התורה שוה לזה שניתן לבתי ספר שלהם,
וזאת על אף שגורפים סכומים נכבדים לקופת המדינה
ממשלמי המסים היהודים. ולכן מה שמקבלים מהם
כספינו המושב לנו הוא, ואינו ענין כלל למקבל צדקה
מן העכו"ם בפרהסיא שפסול לעדות [שו"ע ח"ו סי' ל"ד
סי"ח], ו"פ. עכ"ד בדברי יציב שמה.

רבוה"ק לא לקחו פדיונות מעכו"ם

בהחיבור הנפלא תל תלפיות על תולדות העיר בעלזא
הביא בשם מרן ראש הישיבה זצ"ל, דהנה בעלזא באו
הרבה נכרים עם קוויטלעך להתברך מפי מרן, ומרן איחל
ובירך להם כפי מבוקשם, ועי"ז יצא הרבה טובות לאחינו
בני ישראל, בדרך כלל כשברך מרן גוי, הי' מרן מאחל גם
'אלע אידן זאלן האבן א ישועה, הי' גבאי מיוחד שטיפל
עצמו עם הגויים וכתב להם ה"קוויטלעך", הוא הי' איש
פשוט מתושבי העיר ושמו ר' יוסף אליקים' ע"ה וקראו
אותו "דער גוי'אישע גבאי". והקפידו שלא לקחת כסף
פדיון מהם.

עוד מובא בס' בקודש פנימה (ח"ב עמ' שצ"ח), שבשנת
תשי"א חילקו עיריית תל אביב כסף למוסדות החינוך,
נכנס המנהל הה"ח ר' סנדר דירנפלד ז"ל למרן זי"ע
לשאול אם יכולים לקחת עבור הת"ת של מרן בעיר, ענה
לו מרן זי"ע דבימי אביו מרן מהרי"ד זי"ע הי' דבר כזה
שרצתה ממשלת פולין ליתן כסף לרבנים, ואבי ז"ל אמר
אני לא נוטל מהם מטעם הכמוס, אמנם שאר הרבנים
יכולים ליקח, והורה לו מרן זי"ע, אתה יכול ליקח למען
החדה, והדברים מפורסמים.

ט) לא נהגו בעלזא לעשות שמחת חתן
מאהל ליל לפני החתונה אך משהשתדכו עם
טשערנאביל התחילו לעשות לכדי טשערנאביל
משום מנהג אבותיהם, אך אצל ב"ח מרן זי"ע
כ"ק רה"צ ר' אברהם פאלאק ז"ל לא הי' חתן
מאהל, ושילחו את כל הבחורים שיצאו בעת
המצוה טאנץ.

י) מרן זי"ע אמר לרא"מ שקידוש לבנה אפשר
לעשות רק מז' שלמים, ולא איחורוהו למוצ"ק,
ואמר לי רא"מ שלמעשה לא עשה קודם ליל
י"א, אבל מרן אמר שאינו מקפידא לא על ז'
שלמים, וכן שזכור לו רק פעם אחת שעשו
קידוש לבנה במוצאי שבת.

יא) מרן זי"ע הי' מניח הנרות חנוכה בפנים החדר
ולא בחלל הדלת, והי' מניח את המנורה מדרום
לצפון והדליק נר הדרומי, ובימים הבאים התחיל
בנר הצפוני שזהו הנר הנוסף מצפון לדרום.

יב) מרן זי"ע הי' נהג אחר עריכת השולחן
בחדרו לומר הזמר כל מקדש והי' אומר בנוסח
טשערנאביל ורק מרן זי"ע הי' אומר.

יג) מרן זי"ע הי' תחבב את קצה הרצועה
של תפילין של יד כלפי מעלה [דהיינו לכיון
האצבעות] והי' תחבב ד' פעמים בצד כף היד
ולא ע"ג היד ומרן הי' קורא לזה קשר.

יד) כשהי' סעודת ר"ח בחוץ הי' מצוה לאסוף
פירורים להביא לפניו לסעודתו.

טו) מרן זי"ע לא לקח לעצמו הזימון לפני ברכת
המזון אלא כיבד אחרים, אך בסעודה שלישית
זימן בעצמו.

טז) אצל רבוה"ק מבעלזא נהגו שלא לומר תחנון
ביום היא"צ משום דהילולא דצדיק ומ"מ חיפשו
לעשות סיום אך לא משום הסיים לא אמרו תחנון
שהרי ביום שעשו סיום אמרו תחנון [ואמר לי
רא"מ שכבר יצא מכשול מה שחושבים שביום
שעושים סיום לא אומרים תחנון].

יז) מרן זי"ע לא אמר הלשם יחוד לפני הדלקת
נרות חנוכה כלל וכן לא אמר יהי נועם וגו' [ו'
פעמים] כלל.

יח) מרן זי"ע נהג לומר בסוף ברכת מעין שלוש
על המח"י ועל הכלכלה - איז א ספק.

א) מרן זי"ע נסע לאסיפת הרבנים שהי'
בוורשא ואח"כ בא החפץ חיים לביקור למרן
זי"ע וכבר הי' זקן וחילקו תפוחים שהי' מאכל
חשוב וחילקו חתיכות קטנות אמר מרן זי"ע
למי שחילק התפוחים שזה הי' חתיכה הראוי
לברכה שאל הח"ח והרי לברכה ראשונה סגי
לי' במשהו אמר מרן זי"ע שהב"י (סי' ר"י סק"א)
כותב [בשם הכלבון] שצריך שיהא בזה חשיבות
ולא סגי במשהו ממש, אמר הח"ח שאם הי' יודע
שיש המחמירים לדעה זו הי' כותבו במשנ"ב.

ב) מרן זי"ע הי' אומר מה טובו וכו' אחר עטיפת
הטלית ולפני הנחת תפילין.

ג) מרן זי"ע הי' מניח הכוס אחר קידוש על
השולחן והתיישב ושתה.

ד) מרן זי"ע כשהי' נוטל ידיו לסעודה הי' מתחיל
לנגב בעמידה וסיים בישיבה.

ה) מרן זי"ע אמר פעם בביטול לגבי אכילת
זיתים זיי געבן זיך אן עצה אז מיטינקט אין
שמן זית והבנתי מלשונו שלא ניחא לי' בעצה
זו. [אמר לי' רא"מ האם כשיש חשש שישכח
תלמודו ע"י אכילת זיתים האם מכניסים את
עצמנו לספק זה].

ו) מרן זי"ע הקפיד כשהלך למקווה שלא ילך
אדם לפניו רק שיהא מוכן מיוחד לו ופעם אחד
כשהגיע למקווה אמר שכבר הי' אחד לפניו
ולכן אינו טובל בזה המקווה ביקש הבעידע"ר
בל"ז מחילה ממרן זי"ע ע"ז שאחד כבר הי'
במקווה ע"פ אונס אמר מרן זי"ע שמוחל אמר
הבלן שרצה סימן שאכן מחל מרן זי"ע ואמר
שיש לו קרוב שאין לו ילדים ואם יפקד בזש"ק
סימן הוא שמחל מרן זי"ע, ומרן זי"ע הראה
כעין רמז שאכן הוא פעל ישועה, ואכן נפקד
הקרוב של הבלן.

ז) יהודי שאל על ידי למרן זי"ע האם יכול
לקנות דירה באמריקע ענה לו מרן זי"ע: גיין,
אבל בהזדמנות אחרת לגבי קניית דירה בא"י
הסכים מרן, וגם אמר ששליסל געלט זה ג"כ
נחשב כקני'.

ח) מרן זי"ע נהג כשאכל מזונות ושתה בראנפיין
לברך קודם ברכת בורא מיני מזונות.

נדבת

הרה"ח ר' יעקב יהודה בייגעל הי"ו

בני ברק

לרגל שמחת נישואי הבת שתחי'

עב"ג החתן המו"מ בתו"ש דוד אברהם

ב"ד אהרן אייזנבערג הי"ו

יה"ד שהחתונה תהי' בשעטומ"צ וירווח מהם
ומכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת דקדושה
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

החתונה תתקיים בעזה"י ביום ד' הבעל"ט

באולם היכלי מלכות בני ברק

נא לראות הזמנה זו כאישית

נדבת

הרה"ח ר' יהושע אליקים גרינצווייג הי"ו

בני ברק

לרגל שמחת נישואי הבת שתחי'

עב"ג החתן המו"מ בתו"ש הי"ו

יה"ד שהחתונה תהי' בשעטומ"צ וירווח מהם
ומכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת דקדושה
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

החתונה תתקיים בעזה"י ביום ד' הבעל"ט

באולם רויאל בני ברק

נא לראות הזמנה זו כאישית

נדבת

הר"ר דוד טוסיג שליט"א

בני ברק

לרגל שמחת הולדת הבן ני'

יה"ד שיזכה לנדוה לתורה ולחופה ולמעש"ט
ולרווח ממנו ומכל יוצ"ח רוב תענוג

ונחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא